

Arbeidsprogram for Agder SV

2023–2027

For de mange – ikke for de få

SV vil ha en politikk for små forskjeller. Det gir økt tillit og større forståelse mellom folk. Næringsutvikling og tjenestetilbud som helse- og skole for alle må komme foran skatteuttak til de som har mest. Velferd og naturressurser skal tjene oss alle, ikke gi fortjeneste til noen få. Kamp mot økte forskjeller er et gjennomgående tema i dette programmet og omfatter blant annet å:

- utvikle og styrke samarbeidet med fagbevegelsen for å ta et oppgjør med sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, samt følge opp for å sikre at Arbeidstilsynet, Skatteetaten og Politiet samhandler og prioriterer høyt arbeidet mot dette
- gjøre Agder til et foregangsfylke for offentlig tannhelse
- sikre et inkluderende kulturliv som kan bidra til utjevning av levekår
- skape næringsutvikling som sikrer arbeidsplasser der folk bor
- sikre framkommelighet og trafiksikkerhet i hele fylket – satsing på fylkesveier og kollektiv framfor motorveisatsing
- legge fellesskapets interesser – ikke private utbyggingsinteresser – til grunn for arealplaner og utbyggingspolitikk

Kunnskap og læring

SV tar ungdom på alvor og vil gi alle elever like muligheter til å utvikle sine evner og delta i arbeidsliv og samfunnsliv. Målet for Agder SV er at Agder skal være best i landet på fullføring i videregående skole. Bedre levekår i Agder avhenger også av å legge til rette for voksnes læring, og gi folk i alle aldre tilbud om utdanning der de bor og arbeider, i samarbeid med fagskolen, UiA og næringslivet. SV vil arbeide for:

- miljøteam ved alle videregående skoler i fylket, for å styrke det psykososiale arbeidet
- bredt tilbud av linjer i hele fylket
- geografisk basert inntak til videregående skole
- satsing på fagskolen i Agder og sikre at det er eller etableres satellitter i ulike deler av fylket
- å forhindre at private opplæringstilbud bidrar til en svekking av det offentlige tilbudet
- at det etableres desentraliserte utdanningstilbud som tjener distriktenes behov

Natur og klima

Agder SV vil ha en kraftig omlegging av miljø- og klimapolitikken som sikrer at vi når målene i Parisavtalen, Naturavtalen og våre forpliktelser for kommende generasjoner. Vi vil ha en nullvisjon for tap av natur og økt vern på land og i vann for å bygge robuste natur- og økosystemer. Vi vil omstille økonomien til et nullutslippssamfunn med sirkulær økonomi og bærekraftig utnyttelse av våre ressurser. SV vil blant annet:

- innføre areal- og naturregnskap i alle Agders kommuner
- utarbeide regional plan for natur som et styringsverktøy
- lage en regional plan for å hindre spredning av mikroplast
- ha årlige klimaplaner for å synliggjøre muligheter og gjennomføre kutt i klimautslipp
legge til rette for økt bruk av solceller og energioptimeringstiltak både i private og offentlige bygg
- stille strenge miljøkrav ved offentlige innkjøp
- ha en storstilt satsning innen kollektivtransport og miljøvennlig mobilitet i hele Agder

Innhold

Klima og miljø	4
Helse og omsorg.....	9
Verdiskaping og næringspolitikk	11
Et inkluderende Agder	13
Opplæring og skole.....	15
Samferdsel og kommunikasjon.....	18
Kunst, kultur, idrett og friluftsliv	20
Landbruk.....	21
Fylkeskommunen som arbeidsgiver	23
Frivillighet.....	26

Klima og miljø

Et samfunn som tar tak i miljøproblemene, er et samfunn som åpner for nye muligheter. Når vi bygger et miljøvennlig og fremtidsrettet samfunn, vokser nye næringer fram, nye jobber skapes og nye hjem bygges. Et Norge som samtidig tar ansvar for å begrense utslippene av klimagasser og ødeleggelse av naturen, blir et Norge med flere trygge og framtidsrettede arbeidsplasser, grønnere og mer moderne lokalsamfunn, lettere framkommelighet og en enklere hverdag for innbyggerne. Mye kan gjøres i Agder for å møte og løse de store miljøutfordringene, og vi inviterer befolkningen med på laget for å lykkes.

Agder SV vil arbeide for at FNs bærekrafts mål og Agenda 2030 med tilhørende handlingsprogram er styrende for alt politisk arbeid og samfunnsutvikling i Agder. Agder må øke sine klima- og miljøambisjoner for å nå FNs bærekrafts mål innen 2030. Fylkeskommunens rolle i arbeidet med å innarbeide og etterleve FNs bærekraftsmål må styrkes. Slik sikrer vi at fylkeskommunen kan veilede og bidra ut i kommunene med relevant kompetanse og fagressurser. Agder SV vil forplikte seg til raskere innarbeiding av FNs bærekrafts mål i alle regionens kommuner, og være pådriver for tiltak som gjør Agder landsledende på kutt i klimagassutslipp og ivaretagelse av artsmangfold og sammenhengende natur. Å omstille samfunnet slik at vi når FNs bærekrafts mål krever felles innsats. Dette innebærer at vi må sikre økt kunnskap om bærekraftig omstilling inn i det offentlige, næringslivet, våre utdanningsinstitusjoner, til våre innbyggere og organisasjoner i Agder.

En helhetlig og bærekraftig arealforvaltning hvor formålet er arealnøytralitet er drivende for Agder SV sin politikk. Fylkeskommunen må utvikle verktøy som kan brukes til statistikk, faglige utredninger, kartlegginger og oversikter over regionens arealforbruk, ressurser og naturmangfold. Slike verktøy må gjøres tilgjengelig for kommunene. Dette fremmer helhetlige og langsiktige strategier som sikrer forutsigbarhet ved målkonflikter mellom de interessene og målsettingene vi skal forvalte.

Der dette kommer i konflikt vil Agder SV sette det biologiske mangfoldet og miljøhensyn foran interessene til utbyggere i for eksempel planprosesser eller ved vurdering av nye hyttefelt. Agder SV vil arbeide for innskjerping i dispensasjonspraksisen for bygging i 100-metersbeltet. SV vil videreføre kampen for å bevare strandlinjer, heiområder og grønne lunger i nærmiljøet. Samtidig vil SV styrke allemannsretten og allmennhetens interesser og sikre alles rett til å

komme ut i naturen og utøve ulike former for friluftsliv, fra å glede seg over uberørt natur langt fra folk til turer og friluftaktiviteter i nærområdet.

Agder SV vil ta vare på artenes leveområder gjennom vern av naturområder og restaurering av ødelagt natur og fremme helhetlig arealbruk. Vi vil arbeide for å utvikle verktøy og sikre viktig kunnskap gjennom økt bevilgning til kartlegginger og analyse og målverktøy som kommunene skal bruke i sin arealforvaltning. Vi vil jobbe for at alle kommuner i Agder benytter klima, areal- og naturregnskap i sitt planarbeid innen 2024.

Agder SV vil jobbe for å sikre at kommunene ved rullering av sine kommuneplaner har krav om å ta ut gamle reguleringsplaner som ikke er igangsatt, og at fylkeskommunen skal bidra med kompetanse og ressurser i dette arbeidet. Vi vil arbeide for at det settes en begrensning og betydelig reduksjon i hva en kommune kan ha i boligreserve. Denne grensen bør ses opp mot innbyggertall og kommuneareal.

Agder SV mener at fylket må prioritere deltakelse i prosjekter og forskningsprosjekter som øker regionens kunnskap om helhetlig og bærekraftig arealforvaltning for fremtiden. Regionale planer og verktøy for helhetlig og bærekraftig samfunnsutvikling må styrkes. Dette vil gi regionen verktøy som sikrer utslippsfri og effektiv mobilitet, økt tilgang på fornybar energi, arealnøytralitet, og klimakutt. Fylkeskommunens målsetninger må følges av alle Agders kommuner og sikres ved at fylkeskommunen bidrar med sin faglige kompetanse og veiledning inn i kommunenes planarbeid.

Agder SV vil styrke innsatsen for ivaretagelse av natur og kulturlandskap i fylket. Vi vil prioritere midler til kartlegging og forvaltning av våre naturtyper og arealer. I 2021 forpliktet Norge seg til et mål om å verne 30 % av naturen og 30 % av havet innen 2030, dette må vi følge opp regionalt. Agder SV vil sikre leveområder for Agders arter på land og i vann gjennom betydelig økt vern av hei-, kyst-, strand-, vann-, og skogsområder. Våre vassdrag, myr- og havområder er viktige å ivareta for fremtiden. Vi vil jobbe for å sikre at større sammenhengende områder avsettes til vern gjennom etablering av flere nasjonalparker og økt vern i eksisterende nasjonalparker både på land og langs kysten. Disse målsettingene må ivaretas og sikres når infrastruktur og næring bygges ut.

Agder forvalter Europas sørligste villreinområde, og Agder SV vil arbeide for å styrke og ivareta disse leveområdene for fremtiden. Vi mener det må utpekes flere utvalgte naturtyper og prioriterte arter i naturmangfoldloven. Vi må oppfylle forpliktelsene i Bern konvensjonen

om stans av naturmangfoldtap gjennom en bærekraftig forvaltning av våre rovdyr og deres leveområder. Dette innebærer nedleggelse av de regionale rovviltnemndene som bør erstattes av en nasjonal, politisk uavhengig kunnskapsbasert rovviltneemd.

Agder SV vil arbeide for å utnytte fylkets naturressurser på en bærekraftig måte, som bevarer økosystemer og naturmangfold. Energi fra av olje og gass må erstattes av fornybar energi. Økt satsing på solkraft og energieffektivisering er viktige tiltak for å nå disse målene. Vi vil arbeide for å øke omstillingen i bedrifter og næringsliv til sirkulær tankegang og metoder hvor vi stiller krav til gjenbruk og energieffektivitet i produkter og produksjon.

Den største utfordringen de nærmeste ti årene er at vi må løse dagens og framtidens miljøproblemer. Vi må gjennomføre drastiske kutt i lokale utslipp for å løse dette og deler av samfunnsstrukturen må bygges om. Agder SV ønsker å øke fylkets ambisjoner om klimagasskutt til minimum 55 prosent. Agders utslippskilder må kartlegges, og fylkeskommunen må lage et årlig klimaregnskap som viser utslippskutt. En slik synliggjøring av utslippskildene er avgjørende for å skape målrettede tiltak som fremmer erstatning av ikkefornybare energikilder med bærekraftige alternativer.

Agder har nylig vært rammet av både flom, snøtunge vintre med langvarige strømbrydd, tørke, skogbranner og påfølgende svikt i jordbruksavlinger. Vi må dyrke mer mat lokalt, og finne tiltak som øker og sikrer denne målsettingen. Agder SV mener vi trenger bedre regionale planer og styrket innsats og samarbeid mellom kommuner, brannvesen, heimevern og sivilforsvar for økt beredskap - særlig for strøm og transport. For jordbruk og skogdrift trengs omstillingstiltak som øker tåleevnen for tørke og flom.

Agder SV ser at omstilling skaper muligheter til å skape morgendagens arbeidsplasser, transportsystemer og lokalsamfunn. Vi må gjøre tiltak og endringer i dag som sikrer at vi når de målsettingene vi har satt oss for fremtiden. Dette krever utstrakt og helhetlig samarbeid på tvers av geografi, sektorer og nivåer i alle Agders kommuner. Og felles målsettinger må forankres slik at alle kommuner får god veiledning og kunnskap og sikres mulighet til tett samarbeid, deltakelse og medvirkning i omstillingen.

Agder SV vil:

- innføre tiltak som gjør at Agders kommuner raskere innarbeider FNs bærekraftsmål i alt planarbeid

- gå inn for stans i tildeling av konsesjon for vindkraftanlegg i Agder, og kreve at omfattende konsekvensanalyser gjennomføres før nye konsesjoner vurderes
- at ren norskprodusert strøm ikke eksporteres på en måte som medfører at Norge må importere strøm fra forurensende kraftproduksjon som kull- eller atomkraft
- utvikle en bioenergibasert næring som nyttiggjør lokale fornybare skogressurser
- arbeide for å få langt mer av godstrafikken over på bane og båt, særlig er det store miljøgevinster i bedre utnyttelse av Kristiansands havns potensiale.
- innføre luftmålere på de sterkest trafikkerte fylkesveiene for å kartlegge utslipp og danne grunnlag for innføring av tiltak
- arbeide for innføring av mer smartteknologi i forbindelse med luftmåling og kjøretøystatistikk på fylkesveiene
- ha årlige fylkeskommunale klimaplaner, som identifiserer utslipp og utslippskutt
- opprette et naturombud
- styrke fylkeskommunens innsigelsesmulighet i miljøsaker
- etablere strengere kontroll med giftige utslipp og føre en restriktiv utslippspolitik
- arbeide for å minimere skader på natur og miljø ved iverksetting av ferdig regulerte veistrekninger, og kreve nedskalering av veiprosjekter og større vern av natur på veistrekninger som enda ikke er ferdig regulert
- si nei til etablering av oppdrettsanlegg øst for Lindesnes
- stille krav til utredninger og tiltak for å sikre artsmangfold og fiskeriinteresser ved etablering av havvind i våre havområder
- si nei til alle kystnære bunnfaste og/ eller flytende havvinnanlegg i Agder
- arbeide for varig vern av havområdene i Skagerak mot olje- og gassaktivitet
- sørge for bærekraftig forvaltning av ressursene i havet, blant annet ved å trekke lærdom fra hummerprosjektet og andre forsøk med lokale vernesoner
- bygge opp nøkkelarter i havet som tobis og flere rødlistede arter
- verne om allemannsretten og sikre allmennhetens tilgang til strandsonen
- ha strengere håndheving og regulering av motorisert ferdsel på sjøen og i vassdrag, for å skjerme dyrelivet og artsmangfoldet langs kysten
- opprette regionale planer for samarbeid på tvers i fylket for å styrke sjørretens levekår i vassdrag og kystområder
- ikke tillate nye og utvidede fiskeoppdrettsanlegg, i regionen, og stille strengere miljøkrav til eksisterende anlegg
- arbeide for økt støtte til lokal maritim forskning

- følge opp naturmangfoldlovens målsetting om intakte økosystemer ved å sikre leveområder for villrein, ulv, gaupe, jerv og oter på Agder
- sikre artsmangfold og sårbare naturtyper ved innskjerpet vern
- ha en pollineringsvennlig kantslått langs fylkesveiene uten bruk av giftstoffer som er til skade for insekter og artsmangfold
- arbeide for å innføre en innskjerpet regional forskrift for motorisert ferdsel langs kystområdene, i vassdrag og utmark
- verne om villreinen og bevare stillheten i fjellheimen gjennom en svært restriktiv holdning til fornøyelseskjøring med snøskuter
- styrke artsforvaltningen av vilt og innlandsfisk for bedre ressursutnyttelse, og for å gi allmennheten gode naturopplevelser
- arbeide for skjerpede jaktregler i nasjonalparkene
- tilrettelegge for aktivt friluftsliv blant annet gjennom samarbeid med friluftsrådene
- innføre markagrenser på tvers av regionen som fremmer allemannsretten
- legge ned de regionale rovviltnemndene og erstatte med en nasjonal rovviltnemnd
- at det utvikles en plan for grønne tak for å øke leveområder for biologisk mangfold og skape vekstplasser for landbruk
- samarbeide med kraftbransjen om tiltak for å gjøre det mer lønnsomt å satse på solceller på bygninger både i det private og i næringsvirksomheter
- etablere solceller, ENØK-tiltak og rene energiløsninger i fylkeskommunale bygg
- stimulere til fornybar energiproduksjon lokalt
- ta initiativ til en gratis veiledningstjeneste for energiøkonomisering i boliger
- styrke arbeidet med bokvalitet og stedsutvikling
- utvikle en plan for energiproduserende tak og fasader i alle fylkeskommunens bygg og hjelpe kommunene til å gjøre det samme i sine bygg
- styrke beredskapen for infrastruktur og landbruk i møte med klimaendringene, blant annet gjennom regionale planer for styrket innsats og samarbeid mellom kommuner, brannvesen, heimevern og sivilforsvar
- etablere og utvikle støtteordninger for etablering av grønne næringer
- arbeide for et lavere materielt forbruk, mer gjenbruk, en mer sirkulær økonomi og momsritak for bedrifter som reparerer
- være svært restriktive med salg av statlige og kommunale naturområder og stille strenge miljøutredningskrav ved eventuelle salg.
- ha en fylkeskommunal tiltaksplan mot plastforsøpling, som gummigranulat

- arbeide for en gratis helårs returordning hos avfallsmottakene av søppel som er plukket av ideelle/frivillige
- arbeide for å innføre belønningsordning for ideelle/frivillige lag og foreninger som plukker søppel og avfall i naturområder.

Helse og omsorg

SV vil ha et trygt Agder som gir gode levekår, frihet og muligheter til livsutfoldelse og engasjement for alle. Det er grunnlaget for god livskvalitet. God livskvalitet er det beste forebyggende tiltak mot alle former for fysisk og psykisk uhelse for alle aldersgrupper. Agder SV vil arbeide målrettet for å redusere helseforskjeller som skyldes inntekt, utdanningsnivå eller andre faktorer. SV vil satse mer på forebygging og tidlig innsats, fordi det fungerer bedre og er billigere enn behandling.

Vi har alle ulikt behov for oppfølging fra det offentlige gjennom livet. Agder SV vil jobbe for at mennesker i særlig utsatte grupper får den bistand de har behov for. Agder SV vil arbeide for et tjenestetilbud til mennesker som strever med rus, avhengighet og psykisk uhelse som er tilpasset den enkelte. Her må også familier og pårørende rundt ivaretas. Vi vil også jobbe for at mennesker som har funksjonsnedsettelse og deres pårørende får en god oppfølging i det offentlige helse- og omsorgstilbudet. Vi må sikre at stemmen til mennesker som har sammensatte behov blir klar og tydelig gjennom brukermedvirkning både på individ- og systemnivå. Det er også viktig at tilbudene er universelt utformet slik at alle har tilgang på de samme tjenestene.

Et godt og rent nærmiljø med gode muligheter for friluftsliv, idrett og trygge lekeplasser for barn, samt et sunt arbeidsmiljø, må være en allmenn rettighet. Fylkeskommunen har et særlig ansvar og må samarbeide godt med andre etater for å forbedre folkehelsearbeidet.

Barnevernet skal ivareta våre aller mest sårbare barn og unge. Agder SV arbeider for et best mulig barnevern i hele regionen. Vi vil ta kampen for disse barna og ungdommene, og sikre at det bevilges tilstrekkelig med midler slik de ansatte i sektoren kan utføre sine oppgaver til beste for barn og unge. SV vil også jobbe målrettet for å overføre oppgaver til offentlige og ideelle aktører i bransjen. Kommersielle aktører som utelukkende er ute etter profitt og som bruker sine bedrifter til å unndra beskatning har ingen plass i barnevernet på Agder.

Agder SV vil ha et sterkt offentlig helsevesen som sikrer alle god og likeverdig behandling. Samarbeid med ideelle organisasjoner kan være hensiktsmessig, men nyetableringer innen helse og annen velferd skal primært være i offentlig regi. Hvis helse- eller velferdstilbud som har vært organisert av frivillige eller ideelle organisasjoner skal selges, vil SV at det skal være en offentlig forkjøpsrett som alltid skal brukes for å hindre at kommersielle selskap overtar. SV vil bygge ned anbudsbruken og tjenestekjøp fra kommersielle helsebedrifter, og heller bygge opp nok behandlingsskapasitet innenfor det offentlige helsevesenet.

Sykehusplanlegging er samfunnsplanlegging. Nærhet til helsetjenester og sykehus gir trygghet for befolkningen på Agder. Sykehusene har stor betydning for bosetting, velferd, sysselsetting og transport i fylket. Sykehusene kan ikke frikobles fra samfunnsutviklingen og styres som et isolert foretak, men må ses på som en integrert del av samfunnet. Agder SV er sterkt kritisk til dagens foretaksmodell og mener at sykehusene må underlegges folkevalgt regional styring. Agder SV mener at sykehusstilbudet må baseres på tillit, faglighet og brukermedvirkning.

SV vil videreutvikle sykehusene på Agder i tråd med vedtatt nasjonal sykehusplan. Det innebærer at Flekkefjord skal være akuttsykehus, mens sykehusene i Arendal og Kristiansand er definert som store akuttsykehus. Dette vil innebære at man videreutvikler og styrker dagens tilbud ved våre tre sykehus.

Tannhelsetjenesten kan defineres som velferdsstatens siste hull. For mange oppleves det å ha dårlige tenner som et tabu. SV arbeider for å få tannlegebehandling inn i det offentlige finansierte helsevesen, på lik linje med annen helsebehandling. Agder SV vil gjøre Agder til et foregangsfylke for offentlige tannhelsetjenester med en forsøksordning som utvider det fylkeskommunale tannhelsetilbudet til å gjelde alle, med lavere satser enn de private.

Agder SV vil:

- at helseforetakene skal underlegges demokratisk folkevalgt styring
- at alle innbyggere i Agder skal få likeverdige og trygge velferdstjenester
- styrke folkehelsearbeidet mellom frivillige organisasjoner, kommunene og fylkeskommunen
- ha økt innsats for folkehelsearbeid rettet mot minoritetsgruppene
- sørge for et godt og fullverdig sykehusstilbud i hele Agder, ved at sykehusene i Flekkefjord, Arendal og Kristiansand sikres og styrkes

- at barnevernet og forebyggende helse- og omsorgstiltak for barn og unge styrkes, blant annet gjennom økt krav til bemanning, kompetanseheving og mer tverrfaglig samarbeid
- sette fokus på å utbedre tilbud for mennesker med rusutfordringer, avhengighet og psykisk uhelse og deres pårørende
- utbygge og styrke av tilbudet innen barne- og ungdomspsykiatri
- styrke spesialisthelsetjenesten innen rusomsorg og psykiatri
- videreutvikle skolehelsetjenesten med særlig vekt på forebyggende tiltak og veiledning innen kosthold, rus og kjønnsykdommer
- sørge for et godt, offentlig tjenestetilbud for mennesker med funksjonsnedsettelse og deres familier
- utbygge en fullverdig ungdomshelsetjeneste, inkludert tilbud om gratis prevensjon til alle ungdommer
- styrke ambulansetjenesten, herunder videreutvikle den regionale luftambulansetjenesten ved sykehuset i Arendal og støtte aktivt opp om en ny base på Hovden
- ha økt innsats på levekårsutfordringene på Agder med særlig fokus på folkehelse og livsmestring
- bygge ut den offentlige tannhelsetjenesten, og sikre økt kapasitet i de fylkeskommunale tjenestene, og sørge for at den offentlige tannhelsetjenesten fortsetter å være fylkeskommunal
- i påvente av tannhelsereform jobbe for tettere samarbeid mellom kommune og fylke, og inkludere flere behandlinger i refusjonsordningen og innføre regulering av priser på tannhelsetjenester, i samarbeid med bransjen

Verdiskaping og næringspolitikk

Næringslivet i Agder skal være variert og basert på kunnskap og lokale forutsetninger. Det er viktig at både industri, reiseliv, landbruk og fiskeri har optimale vilkår, noe som krever aktivt samspill mellom næringene, fylket og kommunene. Vi må utvikle nye ideer og kunnskap og dreie alle deler av næringslivet i en mindre oljeavhengig og mer natur- og miljøvennlig retning. Fylkeskommunen skal være pådriver i omstillinger som skal legge til rette for et bærekraftig og fremtidsrettet næringsliv i alle deler av fylket. En aktiv fylkeskommune skal gi verdifulle bidrag og legge til rette for bærekraftig og framtidretta næringsvirksomhet i alle deler av fylket.

Agder SV er i likhet med fagbevegelsen opptatt av å beholde lokale arbeidsplasser i industrien og i kraftbransjen. Industrien trenger langsiktige kraftavtaler for å unngå utflagging av arbeidsplasser. SV ønsker et sterkt og aktivt norsk eierskap i bedrifter som tar vare på våre ressurser. Lønnsomheten i bedrifter vil gå opp og ned, men SV mener de samfunnsmessige kostnadene ved å legge ned bedrifter og tape kompetanse må vektlegges og aktive grep tas for å opprettholde arbeidsplasser i vanskelige tider.

Framtida for verdiskaping i Agder ligger først og fremst i naturressursene, i velfungerende lokalsamfunn og i folks kunnskaper. Fylkets industri- og høyteknologiske miljøer i samarbeid med våre utdannings- og forskningsinstitusjoner utgjør en viktig kunnskapsbase for fremtidig næringsutvikling. Agder SV vil arbeide for økt verdiskaping på naturens premisser, der lokalt særpreget gir muligheter til å bruke naturen som råstoff til spennende håndverk, matopplevelser og bioenergi.

Kulturformidling er en betydelig bidragsyter til verdiskapingen i fylket. Kultur- og opplevelsesnæringene, museene, bibliotekene og festivalene skal stimuleres til videre utvikling i nært samarbeid med øvrig nærings- og samfunnsliv, landbruk, reiseliv og utdanning. Kulturminnevern er viktig for både å sikre kulturminnene og å bruke kulturarven som grunnlag for regional utvikling og verdiskaping.

Agder SV vil:

- utvikle og styrke samarbeidet med fagbevegelsen for å ta et oppgjør med sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, samt følge opp for å sikre at Arbeidstilsynet, Skatteetaten og Politiet samhandler og prioriterer høyt arbeidet mot dette
- at infrastrukturløsninger som næringsvirksomhet trenger blir planlagt parallelt og integrert i planprosessene for etablering eller endring av næringsvirksomhet, slik at det blir mulig å sikre balanserte helhetlige løsninger som tar hensyn til bolig-, rekreasjons-, natur- og friluftsområder
- bidra til å sikre den kraftforedlede industrien langsiktige rammevilkår som den kan utvikle seg under, forutsatt at den satser miljømessig på best tilgjengelig teknologi
- at norskprodusert fornybar kraft som er en viktig naturressurs, skal komme industri, næringsliv og innbyggere til gode. Industrien må sikres trygg krafttilgang og gode langsiktige kraftkontrakter slik at vi unngår utflagging. Krafteksport og kraftutveksling med utlandet må kun erstatte fossil energi og bidra til grønn omstilling
- at offentlig eide kraft- og energiverk ikke selges, verken helt eller delvis, og heller ikke privatiseres på annen måte

- at det skal være offentlig forkjøpsrett når privateid kraftproduksjon selges
- arbeide for utvikling av fiskeri og havbruk som legger særlig vekt på miljø, produktutvikling, biprodukt og foredling
- utvikle gode klima- og miljøløsninger, og stimuler til næringsutvikling i nullutslippssamfunnet.
- stimulere bedrifter til innovasjon basert på bioenergi
- styrke samarbeidet med næringsklynger og næringsforeninger for å utvikle et bærekraftig næringsliv
- samarbeide med prosessindustrien om å nå målet om å bli nullutslippsindustri innen 2050
- gå inn for å etablere en næringsklynge for miljøteknologi og grønn næringsutvikling
- styrke samarbeidet mellom næringslivet og utdannings- og forskningsinstitusjoner
- at Agder store andel av fornybare ressurser i form av matjord, vannkraft og skog forvaltes bærekraftig, og til beste for kommende generasjoner
- at reiselivet utvikles og satser offensivt med utgangspunktet i særegne lokale forhold og attraksjoner
- at kulturnæringer, kulturtiltak og kulturminnevern videreutvikles
- at fylkeskommunen får reell innflytelse over Innovasjon Norge
- at fylkeskommunen desentraliserer egne funksjoner og bidrar til at statlige virksomheter legges til regioner i Agder med svak befolkningsutvikling

Et inkluderende Agder

Alle innbyggere i Agder skal ha like muligheter. SV vil derfor bekjempe all diskriminering.

Kampen for likeverd, likestilling og feministiske verdier er grunnleggende i SVs politikk. Agder scorer lavt på likestilling. Agder-kvinnens inntekter ligger langt under landsgjennomsnittet. Agder SV vil tilrettelegge for sterkere kvinnedeltakelse i alle deler av samfunns- og arbeidsliv for å jevne ut forskjellene. Det er fremdeles mange kvinner som opplever at det er vanskelig å få fulle stillinger i Agder. Agder SV vil bekjempe seksuell trakassering og diskriminering på alle områder av samfunnslivet. Kampen for likeverd er også en kamp mot vold og trakassering.

Agder fylkeskommune skal sikre arbeid og bosetting for de flyktninger som staten foreslår. Vi må også å ta i bruk all den arbeidskraften som finnes i fylket og skape et godt og livskraftig samfunn der alle kan bidra ved å bruke, og videreutvikle erfaringene og kunnskapene sine.

Vår evne til å håndtere kulturelt mangfold er avgjørende for et internasjonalt orientert og konkurransedyktig arbeids- og næringsliv på Agder.

Dårlig tilgjengelighet og manglende velferdstilbud fører fortsatt til diskriminering og ufrihet. Skal vi oppnå likestilling og frihet for alle, må samfunnsskapede hindringer fjernes. Prinsippet om universell utforming av samfunnet må følges opp av en handlingsplan med klare tidsfrister og finansiering for å gi tilgjengelighet på alle områder. Kollektivtransport, utearealer, skoler, informasjon, arbeidsplasser, tekniske løsninger og tjenester må kunne brukes av alle innbyggere.

Agder SV vil:

- at alle mennesker skal ha samme mulighet for gode levekår, – uavhengig av kjønn, seksuell legning, hudfarge, etnisitet, religion eller funksjonsevne
- arbeide for balanse mellom kjønnene i politiske organer og andre viktige verv
- ha raskere og enklere godkjenning av relevant utdanning fra andre land
- foreslå aktive tiltak for å rekruttere kvalifisert arbeidskraft til stillinger i privat og offentlig sektor, blant de som strever med å komme inn på arbeidsmarkedet eller som ikke får benyttet sin restarbeidsevne
- øke bedriftsstøtte og andre etableringstiltak for å få etniske minoriteter og andre underrepresenterte grupper inn på arbeidsmarkedet
- øke støtten til frivillige organisasjoner som arbeider for inkludering
- bevisst fokusere på utstrakt inkluderende samhandling innenfor utdanning og forskning
- sørge for et kontinuerlig antirasistisk og anti-diskriminerende arbeid i hele skoleløpet
- at ikke-diskriminering, full tilgjengelighet og universell utforming ivaretas gjennom lover, forskrifter og regelverk for alle offentlige anskaffelser, kjøp og kontrakter
- at fylkeskommunen som arbeidsgiver må sørge for å tilby fulle stillinger og støtte opp om heltidsprosjekter
- utarbeide en språkbruksplan som tar vare på de språklige rettighetene til innbyggerne, og som gjennomfører en politikk for å sikre gode bruksvilkår for både bokmål, nynorsk, samisk og tegnspråk
- sikre at alle fylkeskommunens eiendommer og arbeidsplasser blir universelt uformet

Opplæring og skole

SV tar barn og unge på alvor og vil gi alle elever like muligheter til å utvikle sine evner, og til å delta i arbeidsliv og samfunnsliv. Agder SV har flere mål for fylkets skoler. Elever skal få et så godt skoletilbud at alle får det grunnlaget som trengs for å lykkes faglig og sosialt. Agder skal bli best i landet på fullføring av videregående skole. Dette krever et bredt utdanningstilbud i hele fylket, en styrking av den yrkesfaglige utdanningen, læreplasser til alle og bevilgninger som anerkjenner at lærerne er skolens viktigste ressurs. Agder SV vil styrke det psykososiale arbeidet på de videregående skolene i fylket. Dette vil vi gjøre ved å ansette flere yrkesgrupper ved skolene. I miljøteam skal for eksempel helsefagarbeidere og miljøterapeuter som sosionomer, barnevernspedagogeder og vernepleiere samarbeide med lærere og helsesykepleiere. Dette skal gjøres for å forebygge og motarbeide mobbing, rus og rusbruk, utenforskap og frafall.

Det er en svært viktig oppgave å sikre læreplasser nok, slik at alle får muligheten til å fullføre den utdanningen de har startet på. Det handler om respekt for yrkesfagelevers karrierevalg, og det er et viktig virkemiddel for å stoppe frafallet fra videregående utdanning. Det offentlige må bli flinkere til å ta inn lærlinger, og samtidig stille krav til private aktører om at de tar inn lærlinger og gir disse et godt utdanningstilbud.

For å sikre en god opplæring til alle vil SV kjempe for store nok bevilgninger til skolesektoren, for å gi lærere muligheten til å oppdatere og bruke sine kunnskaper og tid til å rekke over alle elevene. Derfor kjemper SV mot byråkrati og skjemavelde i skolen, og for økt lærertetthet. SV vil bedre mulighetene for tilpasset opplæring, slik at skolen kan gi alle barn og ungdommer like muligheter.

SV anerkjenner Kulturskolen som et skoleslag i tillegg til et kulturtilbud. Kulturskolen er en viktig aktør i Agder-kommunenes tilbud til barn og unge. Kulturskolen er også en viktig arbeidsplass på kulturfeltet, og SV ser viktigheten av å bygge broer mellom kommunenes arbeid innen kultur og utdanning i Agder og en fylkeskommunal forankring, for slik å sikre inkludering, breddetilbud og rettferdige tilgang til fordypning i kulturskolen i Agder uansett hvor man bor.

Et bredt utdanningstilbud må tilbys i alle deler av fylket. Vi vil motarbeide sentralisering og nedleggelse av skoler og linjer i distriktene. Etablering av private skoler i fylket kan føre til at den offentlige skolen kan få vanskeligheter med å gi et variert nok tilbud, fordi søkertallene

synker når private aktører tar over deler av elevgrunnlaget. SV vil arbeide mot en utvikling der private aktører bidrar til en svekking av det offentlige tilbudet.

Skolen har en viktig rolle i å gi ungdom erfaring med å delta i demokratiske prosesser og SV ønsker å kjempe for å gi ungdom trygghet og innflytelse både i skolen og i samfunnet ellers. SV ønsker et nært samarbeid med Elevorganisasjonen i fylket for at elevenes ønsker og krav blir ivaretatt. SV vil kjempe for økte bevilgninger til oppvekstombudet, tidligere elev- og lærlingeombudet, for å sikre at elever og lærlinger får god oppfølging og muligheter til selv å ta initiativer for en best mulig opplæring.

Mobbing, rasisme og diskriminering er problemer som må tas på alvor i skolen. Vi ønsker et Agder som er et romslig samfunn, der ulikheter i utseende, tro, kjønn, seksuell orientering, funksjonsevne eller kulturell bakgrunn ikke skal gi ulike muligheter til arbeid, utdanning og deltakelse i samfunnslivet. Skolen reproducerer maktforskjeller mellom kjønn. SV vil ha med kjønnsperspektivet og seksuell trakassering i kampen mot mobbing.

Et bredt studietilbud på videregående-, fagskole-, høyskole- og universitetsnivå i Agder er viktig for fylkets egne ungdommer, men også for voksne som ønsker å videreutvikle kompetanse i eget fylke. Fagskoleutdanning er et fylkeskommunalt ansvar. Både for den enkelte som ønsker en yrkesrettet utdanning, og for næringslivet og offentlig sektor som trenger kompetent arbeidskraft, er det viktig å videreutvikle denne delen av skoleverket. I tillegg fungerer arbeidslivet som en viktig læringsarena. For å gi bedre levekår i Agder er det svært viktig å kunne videreføre voksnes læring, og gi utdanningstilbud der folk bor og arbeider.

Agder SV vil:

- styrke det psykososiale arbeidet på de videregående skolene i fylket gjennom egne miljøteam, bestående blant annet av miljøterapeuter og miljøarbeidere, som sikrer tett oppfølging av elevene
- at det offentlige tar inn flere lærlinger og stiller krav til at næringslivet tar inn lærlinger, som sikres et godt utdanningstilbud
- styrke ulike veier fram til fag- og svennebrev
- gi mulighet for flere og lengre praksisperioder i videregående skole
- utvikle entreprenørskapet i opplæringa, og knytte bånd til både grunnskolen og høyere utdanning
- tilby alle en faglig god leksehjelp i videregående skole

- tilby elevene ved videregående skoler et varmt måltid (lunsj) i løpet av skoledagen
- styrke et bredt tilbud av linjer spredt i hele fylket, med nærskoleprinsipp for inntak på VGS
- arbeide for at Agder får beholde og utvide landslinjetilbudene
- opprette en egen pott som skoleklasser kan søke på for å gjennomføre gratis klasseseturer
- at alle skoler skal ha retningslinjer for å følge opp elever med begynnende eller pågående rusproblemer
- forhindre at karakterer hindrer elever i å gå på sin nærscole
- kurse lærere og sette i gang forsøk som kan styrke nynorsk både som hovedmål og sidemål
- stoppe videre privatisering av skolen
- styrke oppvekstombudets rolle og sikre økte bevilgninger
- styrke elevdemokratiet, og sørge for god skolering av elevrådene gjennom nær kontakt med elev- og lærlingeombudet og Elevorganisasjonen
- utvikle skolebiblioteket til å bli kunnskaps- og læringscenter
- styrke voksenopplæringa og sørge for at den skal være på offentlige hender
- styrke rådgivertjenesten med kursing og etterutdanning, særlig rettet inn mot yrkesvalg
- lage konkrete handlingsplaner mot rasisme, mobbing og diskriminering i alle skoler og kreve konkret handling på hver enkelt skole
- tilrettelegge for at skoler får nødvendig kompetanseheving på kjønn, seksualitet og mangfold
- sikre et bredt tilbud av studieprogram av høy kvalitet ved begge campuser på UiA
- styrke norskopplæringa for minoritetsspråklige elever i videregående opplæring
- gjennomføre forsøk i videregående skole med karakterfrie terminer med mål om å senke karakterpresset og øke læringsutbytte og gjennomføringsgrad
- innføre et makstall på 20 elever i hver gruppe, slik at lærerne får bedre tid til å følge opp enkeltelever
- melde Agder fylkeskommune inn i Norsk Kulturskoleråd

Samferdsel og kommunikasjon

Vi vil legge til rette for en miljøvennlig utvikling for byer og tettsteder. En overordnet areal- og transportplanlegging er avgjørende for å skape et mer miljøvennlig samfunn. Det er areal- og transportpolitikken som avgjør om vi klarer å skape byer og tettsteder med gode og trygge bomiljøer, og transportvalgene styrer mye av mulighetene for å redusere klimautslippene. Buss- og jernbanetilbudet i fylket vårt er ikke godt nok. Hver krone som bevilges til busstilbudet må gå direkte til et bedre busstilbud både i byene og i distriktene. Derfor ønsker SV å se på mulighetene for å spare samfunnet for unødvendige anbudsutlysninger ved å utføre mest mulig kollektivtrafikk i egenregi. SV prioriterer et godt kollektivtilbud slik at dette kan være et reelt alternativ til bruk av bil både til person- og godstransport.

Et slikt samferdselsløft, nasjonalt og regionalt, er ikke bare viktig for miljøet, men også for samfunnsøkonomi og trivsel. SV vil utfordre nasjonale myndigheter til å prøve ut gratistilbud med buss både i og mellom byene og distriktskommunene. Dermed får vi ført noen av arbeidsreisene over fra privatbil til kollektivtransport.

Klimaproblemet fordrer en kraftig omlegging av samferdselspolitikken. Når trafikken øker, øker også utslippene. Lokal luftforurensning forkorter livet og gir alvorlige helseplager for mange i Norge. Reduksjon av utslippene er nødvendig for at alle skal kunne få gode levekår. Samferdselen bidrar med en betydelig andel av utslippene av skadelige klimagasser i Norge. SV vil arbeide for en mer miljøvennlig samferdsel. Vi vil derfor styrke kollektivtrafikken både i nærtrafikken i og mellom byene og for transport over lengre strekninger, for å redusere skadelige utslipp. Dette krever en sterk satsing på kollektivtrafikk og langt bedre tilrettelegging for syklende og gående. Gjennom en helhetlig by- og stedsutviklingspolitikk kan vi redusere transportbehovet og legge til rette for økt andel av kollektivtransport, gjerne i kombinasjon med sykkel.

Agder SV vil styrke kollektivtilbudet på buss, tog og ferje i hele fylket. Vi vil derfor innføre et kollektivkort som gjelder alle reiseformer. Dette skal koste maks 600 kroner for voksne og maks 300 kroner for barn. Vi vil satse på lokaltog og persontrafikk på sjøen. Målet er mindre biltrafikk, flere miljøvennlige reiser, økt fremkommelighet og kortere reisetid.

Sikre kommunikasjoner er avgjørende for å bevare bosetting og næringsliv i fylket. Satsing på høyhastighetstog og sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen som hovedforbindelse mellom Oslo og Sørlandet vil få stor betydning for den videre utvikling både langs

kysten og i innlandet. Dette er også en forutsetning for å flytte mer av trailertrafikken fra vei over til bane, samt å flytte persontrafikk fra fly til bane.

Skipstrafikken er den viktigste transportformen for utenrikshandelen på Agder. Godstrafikk med skip har et uutnyttet potensial og en klar miljøgevinst sammenlignet med transport på vei og fly. Beliggenheten vår gjør det naturlig med en økt satsning på godstrafikk til sjøs.

Gode og stabile posttjenester til lik pris i hele landet er en viktig del av infrastrukturen som sikrer muligheten for næringsliv og bosetting i hele landet.

Agder SV vil:

- drive all offentlig finansiert busstrafikk med egne busser og ansatte
- at stadig mer av persontrafikken foregår til fots, med sykkel eller kollektivtransport
- ha kollektivkort som gjelder på buss, tog og ferje i hele Agder til maks 600 kroner i måneden, og 300 kroner for barn
- unngå prisøkning i kollektivtransport og innføre økonomiske incentiver som sikrer rimelige kollektivtransport tilbud
- bedre vedlikehold og styrke trafiksikkerhet på fylkesveiene
- arbeide for sikkerhetstiltak på fylkesveiene for å få ned antall viltpåkjørsler
- utvide jernbane og ferjetilbud
- arbeide for innskjerpede krav omkring støy fra fylkesveier med hensyn til nærmiljøet.
- arbeide for sammenkopling av Sørlandsbanen og Vestfoldsbanen med påfølgende kystjernbane gjennom hele Agder. Fremtidens jernbanetilbud må være høyhastighetstog på lange strekninger og regiontog mellom Agder-byene
- etablere effektive terminaler for omlasting av gods fra vei og sjø til jernbane
- etablere lokaltog på eksisterende toglinjer på strekningene Kristiansand-Nodeland-Marnardal og Kristiansand-Vennesla, etter modell av Nelaug-Arendal, med et godt pendlertilbud og avganger på ettermiddag og helg
- sikre godt busstilbud i byene og styrke kollektivtilbud i distriktene
- ha forsøksordninger med gratis buss i byer og tettsteder og mellom disse, med mulighet for å medbringe sykkel
- ha flere kvelds- og natrutrer på bussruter mellom bykommunene og nabokommunene deres
- øke utbygging av gang- og sykkelveier og sykkelparkering på holdeplasser
- prioritere nødvendige ressurser til regulering, planlegging og grunnverv for å sikre sykkelveibygingen
- fortsette arbeidet med å etablere parkeringsplasser ved bussknutepunkter

- arbeide for å sikre finansiering av økt kollektivtilbud og bygging av gang og sykkelvei
- etablere flere kollektivknutepunkter med gode og trygge sykkelparkeringsmuligheter og mulighet for lading av el-sykkel
- innføre krav om sykkelparkering på arbeidsplasser, kjøpesentre og offentlige bygg
- ha krav til universell utforming i all kollektivtransport, slik at kollektivtransporten er tilgjengelig for alle
- tilrettelegge for førerløse kollektivtransport i egne traseer
- øke skipstrafikkens konkurranseevne med andre transportformer
- føre en arealpolitikk som også tar hensyn til miljøvennlige og kollektive transportmuligheter
- føre en restriktiv samferdselspolitikk hvor hensyn til miljø, natur og jordvern skal settes øverst
- satse på infrastruktur for el-biler slik at el-bil er et reelt alternativ for de fleste, også utenfor byene
- etablere egne p-plasser for elbiler som brukes til næringstransport

Kunst, kultur, idrett og friluftsliv

Agder SV ønsker å være en markant stemme for at kultur og den frie kunst skal bli verdsatt i sin fulle betydning, som lim og samfunnets bærebjelker. Like uunnværlige i folks liv som lufta vi puster inn, og med et sant mangfold av uttrykk og perspektiver.

Målet med kulturpolitikken er gi innflytelse til flest mulig, og mulighet til å oppleve og delta i kunst- og kulturliv på bred front. Det vil bety økt livskvalitet.

Agder preges av store levekårsutfordringer. Et inkluderende kulturliv tilgjengelig for alle uansett etnisk-, sosial- og økonomisk ståsted eller funksjonsnivå, er verdifulle bidrag til utjevning av forskjellene i levekår. Og nært forbundet med nyskaping og vekst på andre samfunnsområder.

Av stor betydning er den frie kunsts evne til å sette søkelys på det vi erkjenner som skyggesider i kulturen. Kunstnerisk frihet er med andre ord også frihet til å utfordre, og til å fremme marginaliserte, ignorerte og maktkritiske perspektiver. Ukultur i forkledning, trenger å bli avdekket..

Agder SV legger et bredt kulturbegrep til grunn og vil derfor ha fokus på tiltak innenfor en rekke områder, eksempelvis friluftsliv, idrett, musikk, bibliotek, historieformidling, og kunst i ulike former. Og liksom eliteidrett, så også med profesjonell kunst, den springer ut av breddesatsing. Synlig og sterk satsing på kulturskoler er av uvurderlig betydning. Kulturpolitikken må styres demokratisk, i dialog med kulturfaglige beslutninger.

Agder SV vil:

- støtte opp om kulturhusene i fylket
- sikre gode driftsvilkår for kulturhusene i Agder
- at kulturbygg og kino skal driftes i kommunal regi
- forbedre støtteordningene for ulike kulturarrangementer, festivaler og idrettsarrangementer
- styrke musikklivet i Agder med fokus på både rekruttering og bredde
- forbedre støtteordningene for frivillige organisasjoner som driver kulturarbeid
- øke støtten til tverrkulturelle kulturtiltak
- at fokus på profesjonell kunst (alle kunstuttrykk) løftes i Agder, da dette er med å kvalitetssikre et bredt kulturliv og en god kulturskole
- arbeide for at Agder Fylkeskommune bidrar til å sikre kulturskolens fordypningstilbud, slik at elever som ønsker det har tilgang uansett hvor de bor i fylket
- legge til rette for at flere kan leve av kunsten sin, med anstendige arbeidsvilkår
- styrke bibliotekene som kunnskapsbaser og møteplasser
- tilrettelegge for flerbruk av skolebygg, idrettshaller og kulturbygg
- at en rimelig del av publikasjonene fra fylkeskommunen er på nynorsk
- sikre kulturminner mot skader og vedlikeholde verneverdige bygninger
- øke kunnskap om kulturminner og tilrettelegging for aktiv bruk av dem
- øke støtte til lokale håndverkstradisjoner og folkekunst
- videreutvikle de lokale og regionale museene.
- bevare våre tur- og friluftsområder og sikre markagrensene
- prioritere breddeidretten, særlig for barn og unge

Landbruk

Klimaendringene gir grunn til økt bekymring for verdens matproduksjon. Det er viktigere enn noen gang før å legge til rette for en variert og lokal matproduksjon, av hensyn til vår egen befolkning, men også i solidaritet med folk i andre land.

Agder bondelag oppgir at mange bønder i fylket gjerne går over til økologisk landbruk hvis økonomiske rammetilskudd gjorde det mulig. Dette er en utvikling Agder SV vil ønske å støtte, av mange grunner.

Vi må ha store ambisjoner: Norsk mat er blant verdens reneste og tryggeste, og med minimal bruk av sprøytemidler og antibiotika. Dette er en trend vi må forsterke. Vårt jordbruk skal

være på verdenstoppen når det gjelder dyrevelferd, smittevern, bærekraft og miljø. Det må legges til rette for omstilling av jordbruk og skogbruk som kan øke tåleevnen for tørke, flom og det været klimaendringene fører med seg. Agder SV vil ha regionale beredskapslagre av matkorn, såkorn og frø og legge til rette for dyrkingsformer som sikrer stabil matproduksjon.

Landbruket er viktig fordi det gir livsnødvendige produkter, men også fordi det sikrer lokale arbeidsplasser og desentralisert bosetting. Et variert landbruk som passer med naturgrunnlaget, med ulik størrelse på bruksenhet og type produksjon, er noe vi i Agder SV brenner for. Det skal være mulig å livnære seg som heltidsbonde i Agder. Årsinntekten til bøndene må opp, og det må bli slutt på ensidig prioritering av intensiv stordrift. Forholdene må legges til rette for dem som ønsker å være deltidsbønder ved siden av annet arbeid, og det må legges bedre til rette for tilleggs- og nisjenæringer som gir mangfold i næringen og distriktspolitikken.

Landbruket står for verdifull kunnskapsformidling og er en viktig tradisjonsbærer og kulturformidler. Bare 3% av Norges areal er dyrka jord, og vi har ikke råd til å miste noe av dette. SV ønsker derfor å bygge allianser for å stoppe forslag som nedbygging av matjord. I stedet ønsker vi en utvikling der fylkets utmarksressurser blir utnyttet mye bedre enn i dag. Dette kan skape ny giv i stedet for fraflytting. Jordvern og aktiv politikk for levende kulturlandskap går altså hånd i hånd med framtida og må prioriteres høyt.

Agder SV vil:

- legge til rette for et lønnsomt landbruk som har bærekraft og sikrer matproduksjon fra egne ressurser, i et biologisk mangfold og i et levende kulturlandskap
- sikre Agder sin andel av nødvendig økning av matproduksjonen
- at innmarks- og utmarksressursene i fylket i større grad enn i dag nyttes til landbruksproduksjon
- stimulere et variert landbruk, der også økologisk drift får reelle muligheter. ut fra lokale ressurser, med jordbruk, skogbruk, beitebruk, og kulturlandskap
- en bærekraftig utvikling av skogbruk og treforedling, med ansvarlig bruk og gjenbruk
- gi jordvern mer vekt i all arealplanlegging
- forsterke fokus på rekruttering, likestilling, kompetanse, innovasjon og forskning i landbruket
- sikre naturbruksutdanning i hele Agder, legge til rette for etterutdanning og sikre grunnlag også for akademisk naturfaglig utdanning for ungdom i Agder

- vektlegge lokal, ren, sunn mat, dens betydning for folkehelse, og prioritere slik mat ved offentlige innkjøp
- dokumentere og verdsette skogbrukets bidrag til reduksjon i utslipp av klimagasser
- arbeide for nødvendig økologisk omstilling av jordbruk og skogbruk som kan gi øket tåleevne mot tørke, flom og det værret klimaendringene fører med seg
- prioritere et grøfteløft i Agder, for bedre drenering av matjorda noe som vil gi en mer klimavennlig produksjon
- legge til rette og støtte opp om urbant landbruk
- det må satses på økoturisme knyttet til gardsbruk i hele fylket

Fylkeskommunen som arbeidsgiver

Erfaringer viser at gode offentlige tjenester sikres best hvis ansatte og deres tillitsvalgte deltar aktivt med å forbedre tjenestene. Ansatte har nærhet til brukerne og har ofte gode idéer til hvordan tilbudet for brukerne kan forbedres. På denne måten sikres også flest mulig gode og attraktive arbeidsplasser. Vi må vise tillit til de ansatte ved å redusere rapporteringskrav og la de bruke mer tid på det arbeidet som skal utføres.

Det er viktig for forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker at de tillitsvalgte har tid og anledning til å utføre den jobben de har tatt på seg. Frikjøp er et viktig virkemiddel i denne sammenhengen. Agder SV mener derfor at det er viktig at alle tillitsvalgte i fylket er garantert et frikjøp som gir dem gode arbeidsbetingelser.

Ved eventuelt kjøp av varer og tjenester må krav til lønns- og arbeidsforhold hos leverandør være et av kravene som vektlegges høyt i anbudene med krav om at det skal betales iht. tariffavtalt eller allmenngjort lønn, og at dette også gjelder mellom oppdrag for innleide samt at innleide skal være fast ansatt hos utleiefirmaet. Det må også kreves at antall underleverandører skal være maks 1 og der enkeltpersonforetak regnes som eget ledd og ikke kan ha underleverandør. Det må sikres at minst 50 prosent av arbeidede timer skal utføres av fagarbeidere og at det er minst 10 prosent læringer innen arbeids- og bransjeområder med fagbrev- og lærlingordning. Det må også sikres at alle arbeidere i forbindelse med anbud skal ha godkjente HMS-kort når de arbeider i bransje- og arbeidsområder der Arbeidstilsynet utsteder HMS-kort. Alle leverandører må dokumentere at deres ansatte er dekket av ulykkesforsikring. Fylkeskommunen må også sikre seg rett til innsyn i alle relevante forhold hos leverandører.

Agder SV vil:

- at de ansatte, gjennom deres tillitsvalgte inviteres til forpliktende samarbeid om å forbedre fylkeskommunale tjenester
- sikre at alle tillitsvalgte får minst 40 % frikjøp
- at varslere skal ivaretas på en god måte
- at tillitsvalgte deltar som rådgivere i komitéarbeid
- invitere tillitsvalgte til å delta på diskusjoner i SVs organer i aktuelle saker
- samarbeide med fagforeningene og fagbevegelsen i fylket
- ha gode og inkluderende fylkeskommunale arbeidsplasser der arbeidsgiver aktivt følger opp
- arbeide for IA-avtalens intensjon om å styrke jobbnærværet og bedre arbeidsmiljøet, bl.a. gjennom å aktivt legge til rette for at arbeidstakere som er delvis sykemeldt kan arbeide innenfor ansvarlige og tilrettelagte rammer
- at fylkeskommunale arbeidsplasser skal være heltidsarbeidsplasser med mulighet for deltid for de som trenger å få tilrettelagt for dette
- at fylkeskommunale arbeidsoppgaver og tjenester, også støttetjenester som renhold, kantine, o.l. skal utføres av offentlig fast ansatte
- at vikarbehov i fylkeskommunale arbeidsoppgaver, tjenester og støttetjenester skal dekkes ved at fylkeskommunen selv har mange nok fast ansatte, evt. ved at fast ansatte blir organisert i egne vikarenheter eller at deltidsansatte arbeider i høyere timetall
- at midlertidig ansettelse eller innleie kun skal brukes i helt spesielle tilfeller til korte og klart tidsbegrensede arbeidsoppgaver i fylkeskommunen og når det er avtalt med aktuell fagforening
- ha en forsøksordning med 6-timersdag i fylkeskommunale virksomheter på områder med høyt sykefravær og tungt fysisk eller psykisk arbeid
- arbeide for gjennomføring av kompetanseplan for alle ansatte
- at kvinner skal lønnes like høyt som menn og ha samme muligheter til avansement
- sørge for at kravet om lærlinger følges opp i anskaffelser
- at forvaltningsprinsipper legges til grunn for løsninger som vedtas. Herunder vil SV:
 - unngå OPS-løsninger (offentlig-privat samarbeid) og markedstenkningen i New Public Management i forvaltningen
 - gå mot etablering av foretak og aksjeselskaper i fylkeskommunal regi

- ta busskollektivtrafikken i Agder tilbake i offentlig regi for å bidra til å redusere omfanget av unødig og uproduktivt byråkrati for å administrere anbudsprosesser og kvalitetssikre at tjenester blir riktig gjennomført/levert
- at det settes klare kvalitative mål for alle virksomheter og tjenesteleveranser i fylkeskommunen, og ikke bare kvantitative/økonomiske
- at det skal stilles etiske krav ved anskaffelser og at ideelle organisasjoner prioriteres som leverandør framfor kommersielle leverandører når dette er mulig
- at fylkeskommunen må sikre at ansatte hos entreprenører og underleverandører skal ha lønns- og arbeidsvilkår tilsvarende tarifflønn i bransjen
- at fylkeskommunen skal utvikle en «Agdermodell» som skal legges til grunn ved anbud. Det innebærer blant annet:
 - krav om bruk av fast ansatte (i all hovedsak) i minst 80 prosent stilling
 - krav om tarifflønn mellom oppdrag i de tilfellene innleid arbeidskraft brukes
 - krav om sporbar betaling til arbeiderens bankkonto, og forbud mot kontant betaling
 - krav om faglærte håndverkere (50 prosent av arbeidede timer innen bygg- og anleggsgag skal utføres av fagarbeidere eller personell med dokumentert fagopplæring)
 - krav om at minimum 10 prosent av arbeidede timer utføres av lærlinger
 - krav om kun ett ledd i underentreprenørkjeden, her regnes bruk av innleid arbeidskraft og enkeltpersonforetak som ett ledd
 - krav om forhåndsgodkjennelse fra fylkeskommunen om bruk av underentreprenør og innleie
 - krav om god norsk for alle nøkkelpersoner i prosjektet
 - krav om HMS-kort fra fag én og registrering i det elektroniske registreringssystemet HMSREG (SELMA) og krav til dokumentert yrkesskadeforsikring
 - krav om lønns- og arbeidsvilkår på samme eller høyere nivå enn allmenngjorte, landsdekkende eller lokale tariffavtaler.
- at Agder fylkeskommune skal avstå fra å kjøpe varer og tjenester fra selskaper som har virksomhet i konfliktområder, herunder okkuperte områder, som er uforenlig med folkeretten og som innebærer brudd på menneskerettighetene.

Frivillighet

Uten frivilligheten stanser Norge. Når folk går sammen og finner løsninger på de utfordringene de ser i hverdagen, bygger det samfunnet nedenfra. Frivilligheten er en viktig del av ethvert lokalsamfunn i Norge, de gir tilhørighet frivilligheten må inkludere, den må være tilgjengelig, og den må ha gode rammevilkår. Det er mange frivillige organisasjoner som har for dårlig økonomi, og mange aktiviteter blir for dyre. Alle skal få tilbud om fritidsaktiviteter og idrettstilbud, uavhengig av økonomisk bakgrunn, klasses tilhørighet og bosted.

Agder SV vil:

- støtte utstyrssentraler i hele Agder.
- sikre finansiering av frivilligsentraler.
- øke tilgangen på uorganisert og lavorganisert trening og møteplasser gjennom å støtte lavterskeltilbud som åpne flerbrukshaller, skateparker, felles uteområder og ungdomshus.
- Invitere frivilligheten til samarbeid for å nå felles mål, blant annet for å styrke folkehelsen,
- skape gode oppvekstvilkår og motvirke utenforskap.
- styrke finansieringen av studieforbundene for å sikre opplæring i frivilligheten til å drive og utvikle organisasjoner, bidra til rekruttering og skape deltakelse i både lokalsamfunnet og demokratiet.
- støtte opp under frivillighet som legger til rette for møteplasser for eldre.
- ha jevn kontakt med frivillige organisasjoner som arbeider for å fremme fokus på internasjonal solidaritet og antikrig.
- lage en plan for å sikre at organisasjoner, lag og foreninger får tilgang på egnede og universelt utformede lokaler og anlegg.